
DINA RÄTTIGHETER SOM PATIENT

Ålands
landskapsregering

Social- och miljöavdelningen

INNEHÅLL

MÅLET ÄR EN GOD HÄLSA	3
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER	3
PATIENTENS RÄTTIGHETER	3
RÄTT TILL GOD VÅRD OCH GOTT BEMÖTANDE.....	4
PATIENTENS SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT.....	4
RÄTT ATT FÅ TILLRÄCKLIG INFORMATION PÅ ETT BEGRIPLIGT SÄTT.....	5
BARNETS RÄTT SOM PATIENT.....	5
DIN JOURNAL.....	6
TYSTNADSPLIKT.....	6
INFOTEKET OM HÄLSA OCH SJUKDOM	6
PATIENT- OCH HANDIKAPPORGANISATIONER.....	7
MISSNÖJD MED VÅRD	8
- SAMTAL MED VÅRDPERSONAL	8
- FÖRTROENDERÅDET.....	8
- KLIENT- OCH PATIENTOMBUDSMANNEN.....	9
- ANMÄRKNING.....	9
- KLAGAN.....	9
- PATIENTSKADEANMÄLAN	10
- LÄKEMEDELSSKADEANMÄLAN.....	10

MÅLET ÄR EN GOD HÄLSA

I den av Ålands landskapsregering antagna planen för hälso- och sjukvården anges att målet för den offentliga hälso- och sjukvården på Åland är att verka för en optimal folkhälsa. Det innebär att hälso- och sjukvården skall erbjuda en så god vård som möjligt utan att någon diskrimineras i landskapet.

Kraven på god vård är att den bland annat skall

- vara av god kvalitet och tillgodose patientens behov av trygghet i vård och behandling
- vara lätt tillgänglig
- bygga på respekt för patientens integritet och självbestämmande
- ta hänsyn till patientens modersmål, kultur och individuella behov
- respektera patientens övertygelse och privatliv
- främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonal

Ålands landskapsregering är huvudman för den offentliga hälso- och sjukvården på Åland. I den här broschyren får du veta mer om Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) och den privata registrerade hälso- och sjukvårdens skyldigheter gentemot patienten. Du får också veta vart du kan vända dig om du är missnöjd med vården eller om du drabbats av en felaktig vård eller behandling.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

De mänskliga rättigheterna och grundrättigheterna är speciellt viktiga och centrala rättigheter för alla människor, oavsett kön, ålder, handikapp, nationalitetstillhörighet mm. Människorättsdokumenten och grundlagens kapitel om grundrättigheterna gäller således alla personer som är i behov av hälso- och sjukvård. Människorättskonventioner och grundlag förbjuder diskriminering på grund av en persons hälsotillstånd, ålder, handikapp eller annan orsak, som har anknytning till personen.

PATIENTENS RÄTTIGHETER

Finland var det första landet i Europa som stiftade en lag om patientens ställning och rättigheter. Lagen gäller på Åland sedan den 1.1.1994 med vissa avvikelser. Lagen förbättrar patientens rättsskydd och klarlägger samarbetet mellan patienten och hälsovårdspersonalen. Lagen gäller hela hälso- och sjukvården och de hälso- och sjukvårdstjänster som ges vid institutioner inom socialvården.

I praktiken innebär detta att

- patientens samtycke behövs för vården
- patienten har rätt till information om sitt hälsotillstånd, om vården och olika vårdalternativ
- en patient som får vänta på vård skall underrättas om orsaken till väntetiden och väntetidens längd
- en patient som är missnöjd med vården kan framföra en anmärkning till vårdinrättningen
- en vårdinrättning skall ha en patientombudsman som bistår patienten

Genom denna broschyr vill vi uppmuntra patienten att mera aktivt delta i sin egen vård. Genom patientens medverkan kan en bra fungerande vård bli ännu bättre.

RÄTT TILL GOD VÅRD OCH GOTT BEMÖTANDE

Enligt lag har patienten rätt till en god hälso- och sjukvård samt ett gott bemötande. Vården skall ordnas och patienten skall behandlas så att människovärdet inte kränks. Patientens värderingar och integritet skall respekteras. Människans individuella behov, modersmål och kultur skall beaktas i all vård. Om en patient inte genast kan få komma under vård skall patienten och dennes anhöriga ges vederbörlig handledning.

PATIENTENS SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT

Vården och behandlingen skall ges i samförstånd med patienten. Om patienten vägrar ta emot en viss vård eller behandling skall den om möjligt ges på annat sätt. Patienten har också rätt att helt vägra ta emot behandling.

I fråga om smärre vårdåtgärder utgår man ifrån, att patienten gett sitt samtycke då han/hon sökt vård. I regel skall samtycke till vård ändå utredas genom samtal med patienten.

Då en medvetlös patients liv eller hälsa är i fara skall patienten ges den vård som behövs, även om hans/hennes vilja inte kan utredas. Om patienten skrivit ett vårdtestamente, en s.k. vårdvilja, och det inte finns skäl att anta att det t.ex. är föräldrat eller att patienten ändrat åsikt, skall det följas. I oklara fall rådgör vårdpersonalen med patientens anhöriga.

Blanketter för vårdtestamente finns att få från posten, apoteken, avdelningarna vid ÅCS och Gullåsen samt patientombudsmannen.

Om patienten p.g.a. psykisk utvecklingsstörning eller ålderssvaghet inte kan fatta beslut om vården eller behandlingen, skall man försöka utreda hans/hennes önskemål tillsammans med patientens anhöriga innan vårdbeslutet fattas.

En person kan förordnas intressebevakare om personen inte själv förmår bevaka sina intressen eller sköta sina angelägenheter. Intressebevakaren skall även se till att huvudmannen får lämplig vård, omvårdnad och rehabilitering.

RÄTT ATT FÅ TILLRÄCKLIG INFORMATION PÅ ETT BEGRIPLIGT SÄTT

Patienten skall enligt lag upplysas om sitt hälsotillstånd och om vården och behandlingen: vad ingår i vården, vilka risker kan den medföra, vilka olika vård- och behandlingsalternativ finns att tillgå? Information skall ges både före och under vården. Det är viktigt att upplysningen ges på ett sådant sätt att patienten tillräckligt väl förstår informationens innehåll och betydelse. Om patienten inte talar samma språk som personalen skall, i mån av möjlighet, tolk anlitas.

Tolk kan även behövas om patienten har tal-, hörsel- eller synskada. Kommunen skall ordna tolkning på teckenspråk eller andra metoder för att underlätta kommunikering för svårt hörselskadade eller hörsel- och synskadade och personer med talskada. Socialkansliet i hemkommunen ger information angående den ekonomiska biten kring tolktjänst.

BARNETS RÄTT SOM PATIENT

Också barn skall få begriplig information om sin sjukdom och behandling. Barnets åsikt om en vård- eller behandlingsåtgärd skall utredas, om det med beaktande av hans eller hennes ålder eller mogenhet är möjligt. Vården av en minderårig patient skall ske i samförstånd med patienten, om han/hon med beaktande av ålder eller mogenhet kan fatta beslut om vården. En minderårig patient kan förbjuda att uppgifter om hans/hennes hälsotillstånd eller vård lämnas ut till vårdnadshavaren eller annan laglig företrädare.

Om ett barn är för ungt för att fatta beslut om vården, skall barnet vårdas i samråd med sina föräldrar eller någon annan laglig företrädare. Samtidigt har en

vårdnadshavare enligt lagen inte rätt att förbjuda vård som är nödvändig för att avvärja en fara som hotar en minderårigs liv eller hälsa. En läkare eller annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården bedömer den minderåriges mogenhet i frågor angående vården.

JOURNALHANDLINGAR

Uppgifterna i patientjournalen är sekretessbelagda. Patientens skriftliga samtycke behövs för att lämna ut uppgifter som ingår i journalhandlingar till utomstående. Med utomstående avses anhöriga samt personer som vid verksamhetsenheten inte deltar i vården av patienten.

Läkarjournalen finns också datoriserad inom Ålands hälso- och sjukvård. Endast den personal som behöver uppgifterna för att ge patienten rätt vård, har tillgång till dem. På vissa enheter för man en datoriserad omvårdnadsjournal. Det är då möjligt att kontrollera vem som tagit del av uppgifterna i datajournalerna.

Patienten har rätt att kontrollera uppgifterna i sin journal. Det är dock önskvärt att patienten samtidigt får antingen läkarens eller sjukskötarens förklaring och tolkning av journalen, så att ev. missuppfattningar elimineras. Journalen tillhör vården, men patienten kan begära kopior av handlingarna. Detta skall göras skriftligt. Blanketter finns på alla enheter vid ÅHS och hos patientombudsmannen. I enstaka fall kan patientens rätt att få upplysningar och att kontrollera journalhandlingar begränsas, om man kan anta att det skulle medföra fara för patientens liv eller hälsa.

Vid eventuella felaktiga anteckningar i journalen har patienten möjlighet att yrka på rättelse.

TYSTNADSPLIKT

Alla verksamma inom hälso- och sjukvården - såväl den offentliga som den privata - är skyldiga att iaktta tystnadsplikten. Brott mot tystnadsplikten är straffbelagt. Uppgifter som rör patientens personliga förhållanden, sjukdom eller behandling får i princip inte lämnas ut till någon utomstående, utan att patienten har lämnat sitt skriftliga samtycke. Med utomstående avses personer som vid verksamhetsenheten inte deltar i vården av patienten. Anhöriga anses även som utomstående.

INFOTEKET OM HÄLSA OCH SJUKDOM

Infoteket på Åland hjälper patienten att få uppgifter om hälsa och sjukdom och är ett komplement till den information, som hälso- och sjukvården ger. Infoteket har en rådgivande funktion. En sjukskötare hjälper patienten att hitta rätt i vården, samla och tolka litteratur och förmedlar kontakter till patientföreningar och självhjälpgrupper. Infoteket administreras av Landskapsföreningen Folkhälsan på Åland i samarbete med Mariehamns stadsbibliotek. Patienten kan också söka information med hjälp av stadsbibliotekets personal eller genom att kontakta ansvarig personal för Infoteket.

Infoteket om hälsa och sjukdom

Hälsoinformatör

Folkhälsans hus, Styrmansgatan 10,

mån-fre enligt överenskommelse

Tfn (018) 17 435, (018) 531 399 (bibl.)

e-post: infoteket@folkhalsan.aland.fi

www.mhbibl.aland.fi/patient/

PATIENT- OCH HANDIKAPPORGANISATIONER

Vid långvarig skada eller sjukdom, eller ett bestående funktionshinder, kan det vara värdefullt att få kontakt med människor i liknande situation. Även för anhöriga kan en motsvarande kontakt vara värdefull.

Ålands handikappförbund r.f. är samarbetsorgan för de tolv intresseföreningarna:

- De Utvecklingsstördas Väl på Åland
- Demensföreningen på Åland
- Diabetesföreningen på Åland
- Föreningen Vårt Hjärta
- Föräldraföreningen för barn med särskilda behov
- Intresseföreningen för psykisk hälsa - Reseda
- Ålands Cancerförening
- Ålands Hörselskadade
- Ålands Invalider
- Ålands Lungskadeförening
- Ålands Reumaförening
- Ålands Synskadade

Kansliet, möteslokaler och bibliotek finns i Handicampen i Nyfahlers, Skarpansvägen 30. Ålands Synskadade r.f. har sin verksamhet i Ankaret, Johannebovägen 7.

Information om de olika organisationerna och deras verksamhet samt om medlemskap kan fås vid direkt kontakt med Handicampen eller av socialkuratorerna inom Ålands hälso- och sjukvård eller Infoteket om hälsa och sjukvård.

Ålands Handikappförbund r.f.
Skarpansvägen 30, AX-22100 Mariehamn
Besök må-fre kl. 9-15 eller enligt överenskommelse
Tfn (018) 52 73 60, fax: (018) 52 73 79
www.handicampen.aland.fi

MISSNÖJD MED VÅRD

Patienten och dennes anhörig kan ibland vara missnöjda över det sätt på vilket patientens rättigheter förverkligas i en vårdsituation. Exempelvis kan missnöjet gälla läkarens sjukdomsdiagnos, gjorda undersökningar eller att undersökningar inte gjorts, personalens bemötande o.s.v. I situationer då vården inte motsvarar patientens eller de anhörigas förväntningar och behov, kan rättigheterna åberopas på åtminstone följande sätt:

- SAMTAL MED VÅRDPERSONAL

Att direkt diskutera med vårdpersonal om frågor som bekymrar hjälper i många fall att utveckla vården att bättre svara mot patientens individuella behov.

- FÖRTROENDERÅDET

Förtroenderådet verkar vid Ålands landskapsregering och är en opartisk instans för att tillvarata patienternas/klienternas intressen och rättigheter. Information om förtroenderådet ges av klient- och patientombudsmannen.

- PATIENTOMBUDSMANNEN

Patientombudsmannen bistår i patientfrågor och ger råd och information rörande patienträttigheter. Patienten kan få hjälp med att göra anmärkning, klagan och att ansöka om ersättning för felbehandling. Med patientens samtycke kontaktar ombudsmannen vårdgivaren, när något problem uppstått. Ombudsmannen fattar inte beslut och kan inte ändra eller upphäva beslut som myndigheter har fattat.

Klient- och patientombudsmannen
Ålands landskapsregering
Besöksadress: Ekonomiegatan 1
PB 1060, AX 22 101 Mariehamn
Tfn (018) 25 000, (018) 25267
E-post: förnamn.efternamn@ls.aland.fi
www.ls.aland.fi/socialomiljo/Klientpatient.pbs

- ANMÄRKNING

En anmärkning görs till den ansvariga chefen för den enhet som patienten anlitat. Genom en anmärkning får patienten möjlighet att på ett enkelt och smidigt sätt framföra sin åsikt till vårdenheten, som snabbt kan rätta till situationen. Anmärkningen kan göras fritt formulerad eller genom att använda blankett. Man bör alltid fatta ett beslut i frågan och patienten skall få ett svar. En anmärkning begränsar inte patientens rätt att anföra klagan över vården eller bemötandet. Patientombudsmannen har blanketter för anmärkning mot vården eller bemötandet. Blanketten finns även på hemsidan www.ls.aland.fi/socialomiljo/Klientpatient.pbs

- KLAGAN

En klagan kan anföras till Ålands landskapsregering eller Rättsskyddscentralen för hälsovården. Klagan leder alltid till en utredning. En befogad klagan kan leda till en administrativ handledning, en anmärkning eller allvarlig anmärkning. I gravaste fall kan klagan leda till ett disciplinärt förfarande eller en begränsad rätt att utöva yrke.

Rättsskyddscentralen för hälsovården
Fågelviksgatan 10,
00500 Helsingfors
PB 265, 00531 Helsingfors,
Tfn (09) 772920
Fax. (09)77292138

- PATIENTSKADEANMÄLAN

Patientskadelagen har som syfte att säkra patienten möjligheter att få ersättning för sådan personskada, som uppkommit vid hälso- och sjukvård i Finland och på Åland. Ersättning betalas för sådan personskada som orsakats av undersökning, vård, försumlighet, olycka eller infektion. Patienten bör kräva ersättning inom tre år efter det att denne fått veta om skadan och dess orsaker. Ersättningskravet riktas till patientförsäkringscentralen, blanketter finns hos patientombudsmannen och socialkuratorerna inom ÅHS, som även vid behov ger tilläggsuppgifter om lagen och bistår vid patientskadeanmälan.

Patientförsäkringscentralen
Bulevarden 28
00120 Helsingfors
Tfn (09)680 401
<http://www.vakes.fi/pvk>

- LÄKEMEDELSSKADEANMÄLAN

Med läkemedelsskada avses kroppssjukdom eller kroppsskada eller med dem jämförbar allvarlig psykisk sjukdom, som sannolikt förorsakats av läkemedel. Från läkemedelsskadeförsäkringen kan ersättas endast sådana biverkningar som är en följd av korrekt medicinering. Skadeanmälningsblanketter fås från patientombudsmannen och socialkuratorerna vid ÅHS.

Läkemedelsskadeförsäkringspoolen
Bulevarden 28
00120 HELSINGFORS
Tfn 09-680 401

Närmare upplysningar finns bl.a i
Lagen om patientens ställning och rättigheter, (FFS 785/1992)
Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter (ÅFS 61/1993)
Patientskadelagen (FFS 585/1986.
Förordning om förmyndarverksamhet (FFS 889/1999)
Förordning om service och stöd på grund av handikapp (FFS 759/1987)
Lag om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987)

Denna broschyr kan fås från Ålands landskapsregering tel: 018 - 25000.
Utgivare: Ålands landskapsregering, social- och miljöavdelningen,
socialvårdsbyrån.

